

THE
NOBEL
PEACE
PRIZE

Nobelforedraget

av

Nobelpristakeren for 2023
Narges Mohammadi

Representert av
Kiana og Ali Rahmani

Oslo, 10. Desember, 2023.

Copyright © The Nobel Foundation, Stockholm, 2023.

General permission is granted for the publication in newspapers in any language.
Publication in periodicals or books, or in digital or electronic forms, otherwise than in summary,
Requires the consent of the Foundation. On all publications in full or in major parts the
above underlined copyright notice must be applied.

Deres majesteter,
Deres kongelige høyheter,
Eksellenser,
Ærede medlemmer av den norske Nobelkomité
Mine damer og herrer,

Jeg vil uttrykke min takknemlighet overfor de ærede medlemmene av Den norske Nobelkomite for tildelingen av den prestisjetunge og ærefulle Nobels fredspris til den storslåtte «Kvinne, liv, frihet»-bevegelsen og til en kvinne, en menneskerettighetsforkjemper og demokratiforkjemper, som er fengslet. Deres meningsfulle og kraftfulle støtte verdsettes.

Jeg er sikker på at den ubestridelige innvirkningen av Nobels fredspris på iranernes nyeste og mektige bevegelse for fred, frihet og demokrati vil være større enn styrken på min individuelle kamp og motstand, og det fyller meg med håp og inspirasjon.

Jeg er en av millioner stolte og kjempende iranske kvinner som har reist seg mot vold, undertrykkelse, diskriminering og tyranni. Jeg minnes navnløse og modige kvinner som har levd et liv i motstand på utallige områder med ubarmhjertig undertrykkelse.

Jeg skriver dette budskapet bak fengselets høye og kalde murer. Jeg er en kvinne fra Midtøsten. En region som til tross for en rik sivilisasjon, nå er fanget i krig, terrorismens flammer og ekstremisme. Jeg er en iransk kvinne. Iran er en stolt og hederlig bidragsyter til sivilisasjonen, men for tiden under nådeløs undertrykkelse fra et despotisk, religiøst regime. Jeg er en fengslet kvinne som har måttet tåle intense og utmattende lidelser gjennom mangel på frihet, likhet og demokrati, og som har innsett nødvendigheten av at disse verdiene eksisterer og fått troen på dem.

Midt i voldens flammer og opprettholdelsen av tyranni har vår sak i årevis dreid seg mer om overlevelse enn bedring av vår «livskvalitet». Grunnleggende sett dreier det seg nå om muligheten til å «holde seg i live», «overleve» og «leve» i en verden der menneskelivet er utsatt, uten noen form for hindring eller skjold overfor makten til steile, tyranniske regjeringer, og forblir hjelpeløse overfor allting.

I dagens verden er det et stort fremmedgjørende gap mellom disse to situasjonene. Vi står i kampen for å «holde oss i live». Det er «livets virkelighet» for oss. Vi lever i kampen, bevisst og frivillig, og tar skritt som kanskje ikke garanterer oss et trygt liv.

Tyranni er en endeløs og grenseløs ondskap, dets illevarslende skygge har lenge blitt kastet over hodene på millioner av fordrevne mennesker. Tyranni

forvandler liv til død, nåde til anger og trøst til straff. Tyranni er ødeleggende for menneskets menneskelighet, vilje og ære. Tyranni og krig er to sider av samme mynt. Intensiteten i begge er ødeleggende. Den ene direkte med destruktive flammer i synlig ødeleggelse, og den andre snikende og svikefull, river «mennesket» fra hverandre.

Å gi opp livet i terrorens korridorer og tyranniets utrygghet er som å leve det paniske livet til et ubevæpnet, forsvarsløst menneske under rakettild og kuler.

Tyranni og krig skaper begge en mengde offer. Ofrene for tyranni og krig er ikke bare de som har mistet livet. Begge utfordrer menneskeligheten og verdigheten til de overlevende, tilskuerne og til de som forblir tause. Hvem kan hevde å forbli et menneske i denne kampen?

Folket, det definerende elementet i demokrati-ligningen i Iran.

Kjære publikum,

Etter denne innledningen ønsker jeg å gå tilbake til øyeblikket da Nobels fredspris ble kunngjort og ekkoet fra fru Reiss-Andersens uttalelse. Til det vakre og meningsfulle slagordet til det iranske folkets bevegelse: «Kvinne, liv, frihet».

Åpningssetningen til min Nobels fredspris var navnet på det iranske folkets bevegelse, og tyngdepunktet i min analyse og strategi er «folk» og «samfunn».

Den komplekse ligningen for fundamentale endringer og utvikling for å oppnå demokrati, frihet og likhet i Iran, er en funksjon av det avgjørende elementet «folk», selv om andre faste og variable parametere også spiller en avgjørende rolle i denne ligningen, og ikke bør overses.

Det iranske folk har kjempet for realisering av demokrati, frihet og likhet. De har konsekvent lagt vekt på ikke-voldelige protester og sivil motstand i sin higen etter disse kravene, og har grepet enhver mulighet til å bygge et samfunn fylt med fred, velstand og utvikling. Men verden er vitne til et ubønhørlig og hensynsløst regime som bekjemper folkets krav om frihet og likhet, ved bruk av undertrykkelse, massakrer, henrettelser og fengsling. Demokrati har på grunn av sin iboende evne til frihet og likhet, vært et grunnleggende krav i det iranske samfunnet, og nesten enstemmig roper sivilsamfunnet etter fundamentale endringer og en overgang til demokrati som en komponent i det fremtidige politiske systemet i Iran.

Den islamske republikken Iran: Et autoritært og kvinnefiendtlig teokrati

På den politiske arenaen blokkerer Den islamske republikken Iran enhver politisk bevegelse i samfunnet, den begrenser politiske muligheter og undertrykker både kollektive og individuelle handlinger. Den islamske republikkens regjering fremmedgjør seg selv grunnleggende fra å være lydhør overfor folket.

Valg og stemmegiving har på grunn av sin kompromissløse tilnærming, rigide struktur, udemokratiske lover, samt ugjennomsiktige og falske mekanismer og prosedyrer, ingen betydning for flertallet av den iranske befolkningen. Den islamske republikken har multiplisert muligheten for politisk deltakelse med null, den undertrykker uavhengige sivile organisasjoner kraftig og forsøker ikke å etterlate noe mulighetsrom utenfor statlig innblanding og overvåking. Myndighetene diskriminerer systematisk på grunn av religion, kjønn og etnisitet, for å undergrave «de andre».

På den juridiske arenaen må jeg rett ut si at Den islamske republikken Irans rettsvesen er en manifestasjon av urettferdighet og tyranni, med brudd på menneskerettigheter. Domstolenes uavhengighet er umulig, fordi lederen av denne statsmakten er direkte utpekt av Den øverste lederen, og revolusjonens domstoler kontrolleres av sikkerhetstjenester og militære institusjoner. Det som ikke kan oppnås i dette rettssystemet er «rettferdighet».

Dessuten har regimet på den kulturelle arenaen forsøkt å holde det ideologiske maskineriet og propagandaorganisasjonene i gang til en høy pris, for å vedlikeholde ideologisk aksept, spre ut propaganda i samfunnet og gjennom sensur, total avskaffelse av en fri presse, kontroll og undertrykkelse styre den virkelige kulturen i samfunnet. Til tross for alt dette har myndighetenes ideologiske maskineri mistet sin funksjon, og den dominerende offentlige mening i samfunnet utfordrer regimets legitimitet.

På den økonomiske arenaen støtter systemet renteøkonomi (rentier), nepotisme og plyndring ved å overføre monopoler og spesielle privilegier til grupper som er lojale mot dem. Dette har gjort den økonomiske sfæren til et sted for plyndring og undertrykkelse. Systematisk korrupsjon, ineffektivitet, vanstyre, underslag og plyndring av offentlige eiendeler har ført samfunnet ut i fattigdom, dype ulikheter, arbeidsledighet og annen uorden. De alvorlige konsekvensene av denne politikken utsetter folks liv, deres verdighet og status for kollaps og ødeleggelse. Regjeringens svar på demonstranter har alltid vært anmeldelse, arrestasjon, fengsling og skudd. Hendelsene november 2019 er et bevis på dette.

For å oppsummere vil jeg påpeke at Den islamske republikken Iran har satt mange av rettighetene som er beskrevet i Verdenserklæringen om

menneskerettigheter og traktater i fare, innenfor alle områder av folks liv, inkludert politiske, sosiale, kulturelle og miljømessige aspekter.

«Kvinne, liv, frihet»-bevegelsen akselerer demokrati-prosessen

Under slike omstendigheter oppsto den omfattende «Kvinne, liv, frihet»-bevegelsen i forlengelsen av historiske kamper, tok form under ledelse av iranske kvinner, etter drapet på Mahsa Gina Amini, og ledsaget av omfattende støtte fra menn og unge i samfunnet.

I en slik kontekst har særlig iranske kvinner som har stått ansikt til ansikt med det autoritære religiøse regimet fått evne og mulighet til å utfordre kulturelle og institusjonelle mønstre, og blitt en innflytelsesrik kraft i kampen og motstanden, der de peker ut en visjon om styresett og demokrati i fremtidens Iran.

Kvinner har oppnådd denne innflytelsesrike posisjonen gjennom 45 års erfaring med diskriminering og undertrykkelse på alle private og offentlig områder, i tillegg til «kjønnsapartheid», som de kjemper mot med sin utrettelige motstand.

«Kvinne, liv, frihet»-bevegelsen med den overbyggende ideen om «overgang fra religiøst tyranni» har akselerert prosessen for å oppnå demokrati, frihet og likhet i Iran, og gitt klarhet og betydning til det iranske folkets historiske krav. Denne bevegelsen har bidratt betydelig til utvidelsen av sivil motstand i Iran, om omfatter bevegelser fra kvinner, studenter, lærere, arbeidere, menneskerettsorganisasjoner, miljøorganisasjoner og andre. Denne bevegelsen er av natur «endringsdrevet» og grunnleggende «livsbasert».

Denne bevegelsen fungerer som en utvidelse av «konfliktfull politikk» (Contentious Politics), bygget på folkelig aktivisme, sosiale bevegelser og folkets utrettelige innsats for å oppnå et sivil samfunn. Selv om den for tiden er utsatt for alvorlig undertrykkelse fra regjeringens side, er den likevel levende og dynamisk.

Intensivering av kvinneundertrykkelse gjennom «påbudt hijab», regjeringens skammelige politikk, vil ikke føre til at vi blir «passive» eller «konforme», for vi mener at regjeringens «påbudte hijab» ikke er en religiøs plikt eller kulturell norm, men snarere en måte å bevare autoritet og undertrykkelse i hele samfunnet. Avskaffelsen av «påbudt hijab» er ensbetydende med total avskaffelse av maktens arnested og bryting av undertrykkelsen fra et religiøst tyranni.

Sannheten er at Den islamske republikkens regime er på sitt laveste nivå av legitimitet og folkelig støtte, i en posisjon av ustabil balanse. Ethvert element som vokser frem, vil bli en katalysator som skaper den endelige formen for

opposisjonspolitikk og «overgang fra religiøst tyranni». Det er fordi troen på demokrati og menneskerettigheter ikke er begrenset til intellektuelle saker blant iranske intellektuelle, men har blitt aktualisert i kollektive og individuelle handlinger på tvers av hele samfunnet.

Strategi for å styrke sivilsamfunnet og sikre menneskerettigheter i Iran

Kjære publikum,

Den kraftfulle og utstrakte bevegelsen til det iranske folket krever vekst, utvikling og styrking av samfunnsinstitusjoner og utvikling av nettverksstrukturer for å mobilisere bevegelsens krefter.

Sivilsamfunnet er dessuten essensen av demokrati, og uten et sterkt sivilsamfunn vil demokrati ikke være garantert i et fremtidig Iran. Det iranske samfunnet har verdifull historisk erfaring, og til tross for regimets harde undertrykkelse, har det fortsatt å overleve i ulike former. Nå er tiden kommet for styrking og støtte fra det internasjonale samfunnet til sivilsamfunnet i Iran, og jeg vil gjøre mitt ytterste i den forbindelse.

Realisering av demokrati krever realisering av menneskerettigheter. Menneskerettighetene har nådd et nivå av historisk bevissthet hos folk i Iran og for aktivitetene hos mange bevegelser, strømninger og grupper. Det har kapasitet og kraft til å skape bred nasjonal solidaritet og koalisjoner.

Støtten fra en global folkeopinion gjennom anerkjente internasjonale medier vil utvilsomt ha betydelig innvirkning på kontinuiteten og styrkingen av det iranske folks demokratiske bevegelse.

Kjære publikum,

Det iranske folket vil utvilsomt fortsette sin kamp, men i dagens globaliserte verden spiller regjeringer, globale sivilsamfunn, inkludert internasjonale organisasjoner og institusjoner, media og uavhengige ikke-statlige organisasjoner en udiskutabel rolle.

Jeg er dypt takknemlig for støtten fra internasjonale menneskerettsorganisasjoner, så vel som kvinneorganisasjoner, kunstnere, Den internasjonale PEN-klubben, skribenter, intellektuelle og globale medier for deres innflytelsesrike støtte til «Kvinne, liv, frihet»-bevegelsen.

Men sannheten er at regjeringene og internasjonale organisasjoner ikke har utvist nødvendig og fortjent alvorlig oppmerksomhet, praktisk samhold eller en

fremtidsrettet tilnærming til å støtte det iranske folkets seier. Politikken og strategiene til vestlige regjeringer har vært grunnere enn det som trengs for å gi styrke til det iranske folks vilje til å nå sine mål, gjøre demokratiet mer oppnåelig i denne delen av verden og sikre fred.

Menneskerettigheter skjer ikke i et vakuum, mens menneskerettighetene i Iran er under mangesidig press fra mektige undertrykkende krefter. Vestlige regjeringer bør ikke forsinke demokrati og menneskerettigheter gjennom å vedta strategier som fokuserer på videreføring av Den islamske republikken Irans styresett. Det forventes at det globale sivile samfunnet uten ytterligere forsinkelse vil gi sterkere støtte til det iranske folks innsats for demokratisk overgang og ikke-voldelig kamp for å oppnå fred, demokrati og menneskerettigheter.

Strategi for dannelse av internasjonal vilje og konsensus

Kjære publikum,

Anerkjennelsen av retten til nasjonal suverenitet og «retten til å bestemme skjebnen» til folk og nasjoner, etter de store krigskostnadene har vært et respektabelt og svært progressivt kapittel for menneskelig eksistens og betydelig fremgang i å sikre freden. Men verden er vitne til og historien bekrefter at spørsmålet om aggresjon og krenkelse av herskere mot deres folks egne «grunnleggende rettigheter» forblir et betydelig og uløst problem, som truer verdensfreden og forårsaker lidelse for menneskeheten.

Vedtaket om Verdenserklæringen om menneskerettigheter i FN og eksisterende mekanismer, traktater, internasjonale og europeiske og domstoler har ikke forhindre uhemmet og brutal undertrykkelse, ødeleggelse av liv, brudd på folks grunnleggende rettigheter, tortur, diskriminering og regjeringers undertrykkelse av egen forsvarsløs befolkning. I dagens verden nyter økonomi, religion og styresett i mange nasjoner godt av sterke interessegrupper med tung historie, mens nyetablerte menneskerettsinstitusjoner settes under press fra disse institusjonene.

Verden er vitne til at intet annet dokument har blitt like mye krenket som Verdenserklæringen om menneskerettigheter. Hva er løsningen? Er det ikke på tide at verden raskt finner en enhetlig og helhetlig løsning?

Jeg tror at globalisering av fred og menneskerettigheter er viktigere og mer effektivt enn globalisering av noen annen sak.

Realiteten er at konsekvensene og følgene av brudd på menneskerettigheter, som er kostnadene ved å opprettholde autoritære regjeringer, ikke forblir innenfor geografiske grenser. De alvorlige og uopprettelige konsekvensene av migrasjon, fordrivelse, utbrudd av kriger, uro, militære intervensjoner og etableringen av et gunstig miljø for fremvekst av terroristgrupper og ekstremisme, som de omfattende konsekvensene av mellomstatlig krigføring, sprer seg over hele verden.

Det ser ut til at i en globalisert verden blir enten menneskerettigheter respektert internasjonalt, eller så vil brudd på menneskerettigheter fortsette å spre seg over landegrenser. Jeg vil sammen med menneskerettsaktivister og menneskerettsforsvarere gjøre mitt for å fremme globalisering av realisering av menneskerettigheter.

Kjære publikum,

Jeg er æret over, ved siden av min kjære læremester og kollega Shirin Ebadi, å være den andre mottakeren av Nobels fredspris fra det stolte landet Iran. Iran har med sin gamle og strålende sivilisasjon, alltid vært et symbol på opphøydhet og fremskritt. Vi er arvtakerne til denne sivilisasjonen og dens verdier.

Vår historie, kulturarv og sivilisasjon utgjør ikke bare våre tidligere bånd, de skaper også vår fremtid og danner et fundament for oss å lene oss mot sammen. Vi kjemper for demokrati og menneskerettigheter, og det er ikke rart for et hardtarbeidende og motstandsdyktig folk som har vært pionerer i å argumentere for å begrense regjeringsmakt, søke frihet og skape rettferdighet i regionen.

Elementene av stabilitet og kontinuerlig motstand og kamp i det iranske folks historie, kultur og tro har vært mektige og innflytelsesrike. Den nåværende motstanden fra folket, som representerer ulike etnisiteter, religioner, ulike politiske ståsteder, og på tvers av den utbredte geografien i Iran de siste årene, er prisverdig.

«Kvinne, liv, frihet»-bevegelsen er arvtaker og låntaker etter år med motstand med ulike strategier. Som de utbredte og blodige protester mot det svikefulle presidentvalget i 2009, protestene ved årsskiftet 2017/2018, «vannprotestene i Khuzestan-provinsen», blodige november 2019, protestene mot nedskytingen av det ukrainske passasjerflyet og de kontinuerlige protestene fra lærere, arbeidere, pensjonister og ulike andre grupper i samfunnet.

I disse dager er livsstilen preget av den daglige motstandskampen til unge mennesker som har forvandlet gatene og det offentlige rom til et sted for omfattende sivil motstand. Motstanden lever, og kampen består.

Kontinuerlig motstand og ikke-vold er de sterke strategiene. Dette er den vanskelige veien iranerne går, med bakgrunn i deres historiske bevissthet og

kollektive vilje. Med kontinuitet vil vi bryte ned hindringene og tyranniet. Det er sikkert. Jeg vil sammen med sivilsamfunnet, motstandsdyktige og modige kvinner og menn i Iran, med håp og iver, strekke ut min hånd til alle krefter, bevegelser og enkeltpersoner som fokuserer på fred, den globale menneskerettighetspakten og demokrati.

Jeg er overbevist om at lyset av frihet og rettferdighet vil skinne kraftig på Iran. Da vil vi feire demokratiets og menneskerettighetenes seier over tyranni og autoritært styre, og hymnen om folkets triumf på Irans gater vil gi gjenklang over hele verden.

Narges Mohammadi

Desember 2023

Evin-fengselet